

Nr 8.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 februari 1910 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Mariestad af ett inom nämnda stad beläget kronomagasinet m. m.

(1. A.)

I en den 3 december 1909 till Riksdagen aflåten, till jordbruksutskottet för förberedande behandling hänvisad proposition, nr 8, har Kungl. Maj:t under återropande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen besluta,

dels att kronomagasinet i Mariestad må jämte den rätt, kronan äger till den mark, hvarå magasinet är beläget, öfverlätas till nämnda stad mot lösen, som bestämmes i den ordning, förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgar, dock ej understigande 10,000 kronor,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljning inflyta, må tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden.

Till stöd härför har departementschefen enligt berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»För Eders Kungl. Maj:t får jag härmed i underdånighet anmäla uppkommen fråga om försäljning till staden Mariestad af en kronan tillhörig magasinsbyggnad i nämnda stad m. m. Innan jag redogör för den framställning, som i sådant afseende nu gjorts, tillåter jag mig att erinra därom, att senast för ett tiotal år sedan af Kungl. Maj:t till afgörande förehafts en liknande framställning, då afseende byggnadens försäljning till enskild person i Mariestad.

I en till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län med underdånig skrifvelse den 18 november 1896 öfverlämnad ansökning

hade nämligen spannmålshandlaren J. A. Bengtsson i underdånighet anhållit, att han, som enligt kontrakt den 9 oktober 1895 för tiden från och med den 1 januari 1896 till samma dag 1901 mot en årlig hyressumma af 355 kronor och viss underhållsskyldighet förhyrt nämnda kronomagasin, måtte för en köpeskilling af 6,000 kronor få inköpa berörda magasinsbyggnad med den rätt, kronan kunde äga till den mark, hvarå byggnaden vore uppförd.

I sin berörda skrifvelse erinrade Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hurusom — sedan 1871 års Riksdag bifallit en af Kungl. Maj:t gjord framställning, att kronans magasins- och bagerirörelse finge vid nämnda års slut upphöra, och i samband därmed bemyndigat Kungl. Maj:t att sälja dem bland kronomagasinerna, mot hvilkas afhändande från kronan något hinder icke funnes — Kungl. Maj:t enligt nådigt bref till statskontoret den 28 december 1872 angående dispositionen af kronans återstående magasins- och bagerilägenheter i landsorterna förordnat, att nu ifrågavarande magasinsbyggnad framdeles skulle genom öfverintendentens ämbetets försorg uthyras för fem år i sänder med skyldighet för hyresmannen att behörigen vårda och underhålla egendomen. Och hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som af anförda skäl ansåge det bjudna priset vara fullt antagligt, inhämtat, att magasinet enligt uppgift, som år 1840 insändes till kammarkollegium, bestode af ett stenhus 11 alnar högt, 17 $\frac{1}{2}$ alnar bredt och 80 $\frac{1}{2}$ alnar långt under tak af tegel och i magasinsräkenskaperna vore upptaget till ett värde af 2,000 riksdaler banko, hvilket dock då ansågs vara för lågt.

På grund af nådig remiss afgåfvo kammarkollegium och statskontoret den 20 maj 1898 gemensamt underdånigt utlåtande i anledning af Bengtssons nyssnämnda framställning, därvid dessa ämbetsverk öfverlämnat utdrag af stadsfullmäktiges i Mariestad protokoll den 27 april 1897, innefattande dels utredning rörande äganderätten till magasins-tomten dels ock upplysningar i vissa andra afseenden, bland annat därom, att staden vore villig förvärfva ifrågavarande byggnad för samma pris som det af Bengtsson erbjudna. Med anmälan härom hade ämbetsverken, som inhämtat, att magasinets taxeringsvärde utgjort, för åren 1895 och 1896 15,000 kronor och för år 1897 10,000 kronor, för egen del anført, att enär, äfven om den ifrågavarande magasinslägenhetens bibehållande för kronans räkning icke skulle vara erforderligt, därom ämbetsverken icke kunde yttra sig, samma lägenhet, hvilken lämnade en årlig hyresinkomst af 355 kronor och, efter hvad af handlingarna jämväl inhämtades, blifvit af magistraten år 1890 saluvärderad till ett belopp af 15,000 kronor, syntes, med afseende å hvad sålunda

och i öfrigt därutinnan förekommit, äga ett icke obetydligt högre värde än det föreliggande anbudet afsåge, ämbetsverken ansåge sig icke kunna tillstyrka nådigt antagande af berörda anbud.

Sedan äfven öfverintendentsämbetet på grund af nådig remiss afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid anmält, att ämbetet ej heller för sin del ansåge skäl föreligga för det gjorda anbudets antagande, fann Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 29 juli 1898 på grund af hvad i ärendet förekommit icke skäl att antaga ifrågavarande anbud.

Nu förevarande framställning om magasinets försäljning har framkommit närmast på initiativ af skolrådet i Mariestad. Å sammanträde den 20 oktober 1905 beslöt nämligen skolrådet på förekommen anledning att föreslå kyrkostämman att för anskaffande af för folkskolans behof erforderligt utrymme, ingå till Kungl. Maj:t med underdånig ansökning att få inköpa ifrågavarande i folkskolans omedelbara närhet belägna magasin. Innan frågan upptogs till slutlig behandling af kyrkostämman hade, på skolrådets föranstaltande, af vice häradshöfdingen E. von Hofsten verkställts utredning rörande äganderätten till den tomtplats, å hvilken magasinet vore beläget. I den sålunda införskaffade utredningen anföres till en början, att i stadsfullmäktiges förr omförmälda protokoll den 27 april 1897 framhållits,

att den 2 november 1775 fråga första gången förevarit om upplåtande från stadens sida till Kungl. Maj:t och kronan af plats för anläggande af brännvinsbränneri för kronans räkning, då enligt magistratens protokoll samma dag landshöfdingen i länet härtill föreslagit den del af den så kallade Kungsträdgården, som stötte närmast intill Tida älf;

att enligt protokoll den 6 i samma månad magistraten med stadens 24 äldstes bifall på framställning af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet anvisat plats till brännvinsbränneri och magasinets anläggande i södra delen på så kallade kronoträdgården bredvid Tida älf med en areal af 15,890 kvadratalnar;

att enligt magistratens protokoll den 1 december samma år Kungl. Maj:ts befallningshafvande gifvit tillkänna, att ett slikt bränneriverk komme att med det första anläggas å den plats, protokollet af den 6 november närmare utmärkte, därvid, sedan kungl. bränneridirektionen begärt att afhandla om bästa villkor samt att Kungl. Maj:t och kronan måtte tilläggas full disposition, stadens äldste i anledning häraf yttrat:

»att beträffande äganderätten till platsen det icke vore borgerskapet tillständigt emot Kongl. Maj:ts nådiga fundationsprivilegier af år 1583 att den från staden afhända eller försälja, men nyttjanderätten nu och framdeles i everldeliga tider så länge brännvinsbränneri der hölles, i

hvars hand det ock komma må och tillbörlig rekognition till staden erlägges, vill och bör borgerskapet till Kongl. Maj:ts och Kronans tjänst emot förberörda afgift, 30 daler silfvermynt, årligen upplåta och afstå utan option till förpantning af bränneriet framför någon annan;

att den 24 februari 1776 hållits sammanträde mellan landshöfdingen i länet, magistraten och borgerskapets äldste, hvarvid afslutits och underskrifvits kontrakt, hvarigenom magistraten upplåtit till Kongl. Maj:ts och kronans tjänst nu och framdeles södra delen af den så kallade Kungsträdgården vid Tida älf med en areal af 15,890 kvadratalnar mot en ackorderad summa af 2,000 daler silfvermynt samt 30 daler silfvermynt årlig recognition;

att den 3 augusti 1778 magistraten för magasins anläggande vid kronobränneriet upplåtit en rymd af 2,108 kvadratalnar, som tillägnats Kongl. Maj:t och kronan »att nu och framdeles nyttja och behålla på enahanda sätt och med lika rätt, som kontraktet af den 24 februari 1776 förmår och innehåller».

Af nu refererade förhållanden framginge otvetydigt, anförde vice häradshöfdingen von Hofsten, att staden vid tiden för platsens upplåtande till kronan för anläggande af magasin vid kronobränneriet icke afhändt sig äganderätten till tomten, utan endast upplåtit densamma till kronans disposition »så länge bränvinsbränneri der hölles». Då några andra uppgörelser mellan staten och staden härom icke föreläge, måste staden således vara ägare till platsen ifråga. Af en utaf J. P. Tihl år 1783 författad »grundritning och belägenhet af regala bränneriet i Mariestad» framginge, att det med Litt. h. betecknade spannmålmagasinet vore samma byggnad som nu afsåges.

Till komplettering af sina sålunda lämnade uppgifter meddelade vice häradshöfdingen von Hofsten i en senare till skolrådet ingifven skrift, att af de i den af honom afgifna utredningen omnämnda magistratens protokoll endast det af den 3 augusti 1778 kunnat erhållas från landsarkivet i Vadstena under det att öfriga protokoll rörande denna fråga hvarken funnes förvarade där eller kunde uppletas i stadens kvarvarande arkiv, hvadan man således stode fullkomligt oviss, hvarifrån de uppgifter, som lämnats i stadsfullmäktiges protokoll den 27 april 1897, hämtats. Vid en flyktig granskning af vissa i drätselkammarens arkiv befintliga handlingar hade häradshöfding von Hofsten funnit, att själfva bränneritomten med visst område redan i början af förra århundradet upplåtits af kronan under enskild äganderätt, utan att dock denna upplåtelse berört det s. k. kronomagasinets. Staden befunne sig således med afseende å kronomagasinets tomten i samma ställning till kronan som vid tiden för markens

upplåtande, d. v. s. såsom ägare till tomten, under det att kronan endast vore nyttjanderättshafvare därtill.

På grund af denna af vice häradshöfdingen von Hofsten gjorda utredning och då magasin stomten måste anses tillhöra staden, ehuru kronan för densamma under många år icke erlagt den enligt magistratens protokoll den 3 augusti 1778 öfverenskomna afgälden, beslöt skolrådet föreslå kyrkostämman att ingå till stadsfullmäktige med anhållan, att stadsfullmäktige ville, med utgångspunkt från den dittills gjorda utredningen, snarast möjligt vidtaga åtgärder för att bevaka stadens rätt med afseende å tomtplatsen och tillika söka förvärfva äganderätten till det å densamma uppförda magasinet för att därigenom bereda församlingen tillfälle att erhålla ett högst behöfligt och synnerligen lämpligt utrymme för uppförande af skolhus.

Sedan Mariestads församling å kyrkostämma den 29 december 1905 bifallit skolrådets förslag, har kyrkostämman genom sin ordförande i skrifvelse till stadsfullmäktige i Mariestad till stöd för sitt beslut anført, att närmaste anledningen till att kyrkoförsamlingen önskade förvärfva kronomagasinets vore det trängande behovet af en småskolebyggnad i staden. För närvarande vore tre utaf småskolans afdelningar inrymda i gamla kanslihuset å Marieholm. Kanslirummen vore dock, såsom lärorum för ett stort antal barn, högst olämpliga och otidsenliga, hvadan deras användande för sådant ändamål måste betraktas såsom en nödfallsåtgärd. Härtill komme den omständigheten, att kanslihuset inom de närmaste åren och i samband med uppförandet af en ny bro öfver Tidan, måste nedrifvas. Under sådana förhållanden kunde frågan om anskaffande af nya småskolelokaler icke uppskjutas. En småskola för barn, som bodde i själfva staden, torde icke böra förläggas utaf stadens planlagda område, äfven om plats kunde för densamma erhållas i stadens närhet. Den borde naturligtvis helst uppföras i folkskolans grannskap, och någon lämpligare plats än den nu föreslagna torde näppeligen kunna erhållas. Om staden, såsom vore att hoppas, kunde förvärfva kronomagasinets, och detta mot erforderlig lösen öfverlättes åt kyrkoförsamlingen för att i behöfliga delar användas vid uppförandet af småskola, så skulle, enligt skolrådets förmenande, frågan om vidgadt utrymme för skolans behof erhålla en jämförelsevis god lösning, hvartill komme, att staden i den del af magasin stomten, som icke toges i anspråk för småskolebyggnaden, vunne ett afsevärdt område för gasverkets framtida utvidgande och för Österlånggatans framdragande ända ned till ån. Om möjligt borde hela det område, som nu begränsades i norr af Magasins-

gatan och åt öster af Gasverksgatan, förvärfvas och till största delen användas för skolans behof.

I ett i anledning af kyrkostämmans framställning afgifvet yttrande har stadens drätselkammare anført, att den hölle för troligt, att det område, hvarå kronomagaset vore uppfördt, tillhörde staden, men att någon utredning härom, som till fullö ådagalade detta, säkerligen icke kunde åstadkommas. Huru det än förhölle sig med äganderättsfrågan, kunde, ansåg drätselkammaren, denna fråga i och för sig knappast utgöra ett hinder för magasinets försäljning, därest detsamma för ett eller annat stadens verkliga behof behöfde tagas i anspråk. Då behovet af en lämplig lokal för skolans räkning vore synnerligen trängande och någon lämpligare än den förslagna, belägen i omedelbart grannskap med folkskolan, svårigen stode att finna, ansåge drätselkammaren, att underdånig framställning borde göras om tillstånd till magasinets inköpande. Sedan stadsfullmäktige vid sammanträde den 12 oktober 1906 biträdt drätselkammarens hemställan, hafva stadsfullmäktige i en af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län med underdånig skrifvelse den 30 november 1906 öfverlämnad skrift i underdånighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes lämna staden nådigt tillstånd att inköpa kronomagaset i Mariestad på villkor, som kunde anses skäligen, och därvid betonat, att staden genom förvärfvande af kronomagaset, efter detsammans nedrifvande, skulle erhålla en synnerligen lämplig plats för en småskola i folkskolans grannskap, äfvensom att genom kronomagaset borttagande skulle erhållas tillräckligt utrymme för det i närheten belägna gasverkets utvidgning och för Österlånggatas framdragande till Tidan.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har i sin berörda skrifvelse meddelat, att, efter hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inhämtat, byggnaden i fråga alltsedan år 1897 haft ett bevillingstaxeringsvärde af 10,000 kronor och vore uthyrd under fem års tid från den 1 april 1904 emot en årlig hyresafkastning af 305 kronor. Då magasinet icke syntes vara behöfligt för kronans räkning samt årligen kräfde underhåll och reparationer, tillstyrkte Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underdånigst, att den af stadsfullmäktige i Mariestad gjorda underdåniga ansökningen måtte vinna Eders Kungl. Maj:ts bifall. Med afseende å köpeskillings belopp har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, att köpeskillingen icke gärna torde böra sättas lägre än taxeringsvärdet, ehuru, enligt hvad af sakkunniga personer blifvit upplyst, byggnadens verkliga värde ej öfverstege 8,000 à 9,000 kronor.

I detta ärende hafva på grund af nådig remiss kammarkollegium och statskontoret den 6 mars 1908 afgifvit gemensamt underdånigt utlåtande, därvid dessa ämbetsverk anført följande.

Genom Kungl. Maj:ts resolution och förklaring den 9 september 1664 öfver Mariestads underdånigst insinuerade desiderier och besvärspunkter hade medgifvits, att staden finge till dess utvidgande bekomma »den gamle förfallne trädgården», som sedermera blifvit benämnd Kungsträdgården. Denna sålunda af kronan åt nämnda stad donerade jord hade väl på grund af 1680 års riksdagsbeslut blifvit reducerad, men enligt nådig skrifvelse den 18 september 1693 hade densamma åter skänkts till staden för dess större och bekvämligare anläggande efter då inträffad brand.

För anläggande af ett kronobränneri i Mariestad hade den 24 februari 1776 mellan kronan, å ena, samt magistraten i staden å borgerskapets vägnar, å andra sidan, afslutats ett kontrakt, hvarigenom magistraten till Kungl. Maj:ts och kronans tjänst då och framdeles upplåtit den å särskild karta affattade plats, som förut brukats dels till ladu- och kålgårdar, dels till kvarn, såg och sågbacke, eller södra delen af den så kallade Kungsträdgården utmed Tida älf mot en ackorderad summa af 2,000 daler silfvermynt, hvilka skulle användas till förre innehafvarnes förnöjande, som sina såg- och mjölkvarnar jämte ladugårdar rubba och på andra ställen flytta måste, samt till odlingskostnad å andra platser af stadens mark till ersättning för afstådda kålgårdar, hvarförutom förbehållits staden 30 daler silfvermynt i årlig rekognition i stället för den hyra och afrad, som staden förut af dessa lägenheter njutit.

Sedan behof yppats af vidare utrymme för anläggande af ett magasin vid kronobränneriet i Mariestad samt för sådant ändamål ett område om 2,118 $\frac{1}{8}$ kvadratalnar å Kungsträdgården blifvit utsedt och å karta affattadt, utfärdade magistraten den 3 augusti 1778 afhandling, hvarigenom nämnda område mot en köpeskilling af 44 riksdaler 20 skillingar 8 runstycken och årlig rekognition af 26 skilling 11 runstycken, allt specie, blifvit afstådt och tillägnadt kronan att då och framdeles nyttja och behålla på enahanda sätt och med lika rätt, som kontraktet af den 24 februari 1776 om då afstådda bränneriplatsen förmått och innehållit.

På det genom 1778 års afhandling upplåtna området hade samma år för kronans räkning uppförts en magasinsbyggnad, som efter bränneriets nedläggande bibehållits och användts för statsverkets magasinsrörelse.

Sedan 1871 års Riksdag, jämte det densamma bifallit Kungl. Maj:ts framställning att kronans magasins- och bagerirörelse i landsorten finge vid sistnämnda års slut upphöra, tillika bemyndigat Kungl. Maj:t att efter föregången värdering sälja dem bland kronomagasinerna, mot hvilkas afhändande från kronan hinder funnes icke möta, hade Kungl. Maj:t anbefallt öfverintendentsämbetet, bland annat, att inkomma med beskrifning och värdering af magasins- och bagerilägenheterna samt att därvid, efter samråd med vissa uppgifna ämbetsmyndigheter, jämväl afgifva förslag, hvilka bland dessa byggnader lämpligen borde kunna såsom för kronan obehöfliga försäljas och huru de, som bibehölles, borde disponeras.

I anledning häraf hade den 3 och 4 november 1871 verkställdts besiktning och värdering å magasinlägenheten i Mariestad, därvid magasinsbyggnaden angifvits vara uppförd af tegel på gråstensfot och inredd till fyra bottnar under tak af tegel samt upptagits till ett värde af 8,511 riksdaler förutom själfva tomtplatsen, som uppskattats till ett belopp af 200 riksdaler. I fråga om dispositionen af ifrågavarande lägenhet hade, förutom andra myndigheter, arméförvaltningen blifvit hörd, som meddelat, att magasinet vore för intendentsdepartementet behöfligt till inrymmande vid förefallande behof af krigsmateriel m. m.; hvarefter, och sedan öfverintendentsämbetet och statskontoret yttrat sig i ämnet, Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 28 december 1872 beträffande åtskilliga uppräknade magasin, däribland det i Mariestad — under uttalande, att desamma med afseende å beskaffenheten af den mark, hvarå de vore belägna, icke lämpligen kunde försäljas och att de, enligt hvad utredt blifvit, ej heller vore för något kronans ändamål för det dåvarande behöfliga — förordnat, att, på sätt förut angifvits, de skulle genom öfverintendentsämbetets försorg uthyras under fem års tid i sänder, med skyldighet för blifvande hyresmän att egendomen behörigen vårda och underhålla.

Jämlikt föreskriften i sistnämnda nådiga bref hade magasinet i Mariestad sedermera alltjämt varit uthyrdt för fem år i sänder.

Efter att härefter hafva erinrat om den utaf Bengtsson gjorda framställningen och den i anledning däraf verkställda utredningen, meddela ämbetsverken, att kammarkollegium i anledning af nu föreliggande underdåniga ansökning anmodat länsstyrelsen att inhämta yttrande från stadsfullmäktige, huruvida de önskade att samtidigt med det begärda inköpet af magasinsbyggnaden aftal mellan staden och kronan träffades i syfte att staden måtte komma i besittning af själfva den tomt, hvarå

byggnaden vore uppförd, jämte större eller mindre del af vidliggande mark, som af kronan disponerades.

I anledning häraf hade länsstyrelsen med skrifvelse den 25 maj 1907 till kollegium öfverlämnat utdrag af stadsfullmäktiges vid sammanträde den 12 april samma år hållna protokoll, utvisande, att stadsfullmäktige, under uttalande att äganderätten till den tomt, hvarå magasinsbyggnaden vore uppförd, samt till kringliggande mark, som af kronan disponerades, syntes vara oviss, beslutat afgifva den förklaring, att staden jämväl önskade få på sig öfverlåten all den rätt, som kronan kunde äga till sagda tomt och mark, för att sålunda erhålla full äganderätt till densamma.

Då stadsfullmäktige icke närmare angifvit, hvilket område utöfver den mark, som upptoges af magasinsbyggnaden, af dem åsyftades, föreställde sig ämbetsverken, att något aftal mellan staden och kronan om annan mark än den, hvarå nämnda byggnad är uppförd, nu icke kunde ifrågakomma.

Hvad åter anginge själfva magasinslägenheten, ansåge ämbetsverken det vara utredt, att staden väl i följd af 1693 års donation vore ägare till den mark, hvarå magasinsbyggnaden låge, men att kronan på grund af ofvan omförmälda afhandling af den 3 augusti 1778 fortfarande ägde dispositionsrätt till denna mark; och förmenade ämbetsverken, att, därest aftal skulle träffas om öfverlåtande till staden af den kronan ostridigt tillhöriga byggnaden, detta aftal jämväl borde omfatta öfverlåtelse till staden af kronans rätt till marken.

Med hänsyn till det allmännyttiga ändamål, för hvilket staden nu önskade förvärfa magasinslägenheten, torde — under förutsättning att lägenheten icke vidare vore för kronan behöflig, hvarom ämbetsverken ej kunde yttra sig — stadsfullmäktiges begäran i denna del vara förtjänt af tillmötesgående från kronans sida.

Under angifna förutsättning finge ämbetsverken alltså i underdånighet tillstyrka, att ifrågavarande magasinsbyggnad jämte kronans rätt till den mark, hvarå byggnaden låge, till staden öfverlåtes mot ett penningbelopp, som lämpligen torde kunna bestämmas i den ordning nådiga förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 stadgade, dock ej understigande 10,000 kronor.

Sedermera har öfverintendentsämbetet den 28 april 1908 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri ämbetet, som funne ifrågavarande magasinsbyggnad icke vara för något af ämbetet känt ändamål för Kungl. Maj:t och kronan behöflig, anmält, att ämbetet för sin del instämde uti hvad kammarkollegium och statskontoret anfört och hemställt.

Slutligen har på grund af nådig remiss arméförvaltningen den 12 maj 1908 yttrat sig i ärendet. Med anmälan, att ifrågavarande magasinsbyggnad icke vore för något landtförsvarets ändamål behöflig, har därvid arméförvaltningens intendentsdepartement i underdånighet förklarat sig icke hafva anledning att i det föreliggande ärendet uttala någon från de förut hörda ämbetsverkens utlåtanden afvikande mening.

Departements-
chefen.

Innan jag för egen del går att yttra mig i anledning af förevarande framställning, får jag meddela, att enligt en till finansdepartementet öfverlämnad karta öfver gamla lasarettstomten och kronomagasinet i Mariestad, hvilken karta år 1909 upprättats af stadsingenjören J. Dahlqvist i enlighet med en af förste landtmätaren G. A. Borgstedt år 1892 utförd mätning, kronomagasinstomten, som begränsas i norr af Magasinsgatan, i öster af Gasverksgatan, i söder af tomten n:r 120 och gamla lasarettstomten samt i väster af sistnämnda tomt, innehåller en sammanlagd areal af 475 kvadratmeter; att, såsom för öfrigt redan framhållits, magasin stomten i dess helhet upptages af grunden till kronomagasinet; samt att kronomagasinet är för ett års tid från den 1 april 1909 uthyrdt mot en hyressumma af 305 kronor.

Af den lämnade utredningen framgår oförtydligt, att tomten blifvit till kronan på 1700-talet under nyttjanderätt i ock för bebyggande för visst angifvet ändamål upplåten af staden. Staden har icke sedermera å kronan eller annan öfverlåtits sin äganderätt till tomten. Med hänsyn till dessa omständigheter synes mig riktigast, att, då fråga uppstått om byggnadens försäljning och staden har behof att få disponera tomtutrymmet, staden bör framför andra lämnas tillfälle att förvärfva byggnaden jämte den rätt, kronan äger till tomten. På sätt den lämnade utredningen visar tillhör ifrågavarande kronomagasin den grupp magasins- och bagerilägenheter, som enligt 1871 års Riksdags beslut skulle försälgas, i den händelse hinder från kronans sida därutinnan icke mötte. Enligt hvad de hörda myndigheterna nu uppgifva, förefinnes icke vidare någon särskild anledning att behålla ifrågavarande magasin i kronans ägo. Å andra sidan skulle tomten, öfverlämnad till stadens fria disposition, uppenbarligen erbjuda staden åtskilliga fördelar af allmän natur. Under sådana förhållanden har jag, såsom jag nyss antydde, icke något att erinra däremot, att magasinet med kronans rätt till magasin stomten öfverlåtes å staden.

I detta sammanhang får jag, under erinran att myndigheterna stannat i tvifvelsmål, om och i hvad mån stadsfullmäktige med sin framställning numera afsåge äfven annan egendom än den, som tillhör

ifrågavarande tomt, meddela, att jag vid förfrågan hos stadsfullmäktiges i Mariestad ordförande inhämtat, att staden finner sin framställning uppfylld, om kronan å staden öfverlåter sin rätt till sistnämnda egendom.

Enligt hvad upplyst blifvit är ifrågavarande fastighet taxeringsvärderad till 10,000 kronor. Då emellertid, att döma af en utaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande lämnad uppgift, själfva magasinet skulle kunna värderas till omkring 8,000 å 9,000 kronor, samt kapitalvärdet af kronans nyttjanderätt till tomten i och för sig icke torde kunna anses understiga den del af taxeringsvärdet, som återstode efter afdrag af byggnadens sålunda uppskattade värde, synes mig det af ämbetsverken föreslagna minimibelopp för köpeskillingen för kronans ifrågavarande egendom eller 10,000 kronor icke vara obilligt. I enlighet med hvad kammarkollegium och statskontoret i öfrigt hemställt, torde emellertid köpeskillingen, med iakttagande af sagda minimibelopp, lämpligen böra bestämmas i den ordning, som för expropriationsförfarande med afseende å fast egendom är stadgad.

Angående dispositionen af medel, som eljest influtit vid försäljning af kronans magasins- och bagerilägenheter, har någon föreskrift icke lämnats, utan torde köpeskillingsmedlen undantagslöst hafva uppdebiterats i kronans räkenskaper under titeln »extra uppbörd». Med afseende å ifrågavarande magasin tillåter jag mig emellertid föreslå, att köpeskillingen må få ingå till fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden. Under senare år har den mening allt mera gjort sig gällande, att medel, som motsvara köpeskillning eller annan ersättning för fast egendom, icke böra användas till bestridande af statsverkets löpande utgifter; och torde i förevarande fall denna mening äfven äga sin tillämpning, allrahelst som kronan med den rätt, hvarmed kronan synes innehafva själfva tomten, under långliga tider åtnjutit och fortfarande åtnjuter alla de fördelar, hvilka kronan såsom ägare af såväl tomt som byggnad lämpligen kunde utnyttja.»

Af handlingarna i ärendet framgår, bland annat, att äganderätten till den mark, hvarå kronans ifrågavarande magasinsbyggnad är uppförd, ehuru sannolikt tillkommande staden Mariestad, dock är mellan staden och kronan stridig; att, då vid ett föregående tillfälle fråga förevarit om försäljning af, jämte åtskilliga andra, ifrågavarande magasinsbyggnad, Kungl. Maj:t i nådigt bref den 28 december 1872, under uttalande, att byggnaderna med afseende å beskaffenheten af den mark, hvarå de voro belägna, icke lämpligen kunde försäljas, förordnat, att de skulle för kronans räkning uthyras; att kronomagasinet i fråga, som upptager

*Utskottets
yttrande.*

en areal af 475 kvadratmeter, därefter varit och allt fortfarande är uthyrdt mot en årlig hyra, som utgått med växlande belopp mellan tre- och fyrahundra kronor; att år 1897 byggnadens taxeringsvärde, som förut varit 15,000 kronor, nedsatts till 10,000 kronor, hvilket värde ännu gäller; att staten icke kan antagas komma att för egen del behöfva använda byggnaden; samt att nämnda stad, om densamma finge förvärfva magasinlägenheten, skulle använda densamma för uppförande af småskola — hvartill platsen vore synnerligen behöflig och lämplig —, framtida utvidgning af stadens gasverk samt framdragande af en gata.

Med hänsyn till det allmännyttiga ändamål, som genom den föreslagna försäljningen skulle tillgodoses, samt då beskaffenheten af den mark, hvarå ifrågavarande för något statens eget ändamål, såvidt nu kan afgöras, ej behöfliga byggnad är uppförd, gör en öfverlåtelse å staden af byggnaden jämte den rätt, kronan kan äga till tomten, synnerligen lämplig, biträder utskottet obetingadt Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Ej heller har utskottet, vid det förhållandet, att kronan genom bestämmelse, att lösensbeloppet ej får understiga 10,000 kronor, i hvarje fall torde vara tillförsäkrad skäligen vederlag, något att erinra däremot, att beloppet till siffran bestämmes genom värdering. Däremot finner utskottet med hänsyn till omständigheterna vid nu ifrågavarande öfverlåtelse det föreslagna sättet för värderingen förenadt med onödig omgång och kostnad, hvarför ett enklare tillvägagående synes hellre böra anlitas. I sådant afseende föreställer sig utskottet, att ett värderingsförfarande liknande det, som enligt Riksdagens i skrifvelse den 12 maj 1909, nr 131, lämnade medgifvande i vissa fall får tillämpas vid afstående eller upplåtelse af mark från kronoegendom för allmänt ändamål, för hvars tillgodoseende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kan förpliktas afstå eller upplåta jord eller lägenhet, nämligen att värderingen göres af tre gode män, af hvilka Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande och sökanden, hvar för sig, utse en och domaren i orten den tredje, skulle vara lämpligt.

Då emellertid, därest nämnda för landsbygden afsedda förfarande strängt tillämpades i detta fall, den ena parten, staden, i verkligheten komme att utse två af gode männen, torde, för undvikande af denna oformlighet, utseendet af den tredje gode mannen lämpligen öfverlämnas åt exempelvis länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott, hvilket sannolikt icke skulle undandraga sig ett dylikt uppdrag.

På grund af hvad sålunda anförts och då utskottet finner sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag angående dispositionen af de genom försäljningen inflytande medlen, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må besluta

dels att kronomagasinet i Mariestad må jämte den rätt, kronan äger till den mark, hvarå magasinet är beläget, öfverlåtas till nämnda stad mot lösen, som bestämmes af tre gode män, af hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län och staden, hvar för sig, utse en och länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott den tredje, dock ej understigande 10,000 kronor,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljning inflyta, må tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden.

Stockholm den 11 februari 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.